

Forvaltningsplan for moskus på Dovre

2/96

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag
Miljøvernavdelingen

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag
Miljøvernavdelingen
Statens Hus
7005 Trondheim
Tlf. 73 94 90 11 Telefaks 73 94 92 55

Rapport

Nr. 2 - 1996

TITTEL Forvaltningsplan for moskus på Dovre	DATO mai 1996
FORFATTER/SAKSBEHANDLER Endre Persen	ANTALL SIDER 25
ANSVARLIG SIGNATUR Terje Klokk	OPPLAG 250
EKSTRAKT Rapporten gir en kortfattet framstilling av historie og forvaltningsutfordringer koplet til moskus. Den viser videre en oversikt over forebyggende tiltak og konfliktpunkter og hvilke forvaltningsstrategier myndighetene vil følge i den løpende forvaltningen	

STIKKORD

KEYWORDS (max 5)

moskus forvaltningsplan Dovre Sør-Trøndelag fylke	muskox management plan Dovre Sør-Trøndelag county
--	--

ISBN 82-7540-086-4

FORORD

Dovre er det eneste området i landet der en finner villevende moskus. Kjerneområdet for stammen ligger i Sør-Trøndelag fylke. Den løpende forvaltningen av moskusstammen har vært ivaretatt av Direktoratet for Naturforvaltning fram til 1992, da denne myndigheten ble delegert Fylkesmannen i Sør-Trøndelag.

Fylkesmannen iverksatte arbeidet med forvaltningsplanen i 1993, og planutkastet har vært ute til høring blant involverte myndigheter, forskningsmiljøer, rettighetshavere og næringsutøvere. Planen slik den nå foreligger har i betydelig grad tatt hensyn til de synspunkter som framkom under høringen.

Rapporten er skrevet av Endre Persen og tilrettelagt og illustrert av Trond Haugskott.

Trondheim mai 1996

Endre Persen
seksjonsleder

INNHOLD

Innledning	5
2. Kort historikk	6
3. Moskus - en del av norsk fauna	6
4. Moskusens leveområde	8
5. Bestandsstørrelse	9
6. Tiltak	11
6.1 Bestandsregistrering	11
6.2 Bestandsregulering	11
6.2.1 Felling	12
6.2.2 Immobilisering	12
6.2.3 Juridiske virkemidler	12
6.3 Konfliktdempende tiltak	14
6.3.1 Eget kompetanseorgan	14
6.3.2 Moskus som representerer fare for folks sikkerhet	14
6.3.3 Immobilisering / flytting	15
6.3.4 Driving/jaging	15
6.3.5 Konfliktråd i kroniske konfliktområder	16
6.3.6 Ferdselsreguleringer	16
6.3.7 Kanaliserende tiltak	16
6.4 Andre tiltak	17
6.4.1 Informasjon	17
6.4.2 Hjerkinn skytefelt	18
6.4.3 Moskusfarm	18
6.4.4 Forskning- og utredning	19
6.5 Fallvithåndtering	19
7. Forvaltningsmyndigheter	21
8. Økonomi	22
Retningslinjer for moskusforvaltningen	23

FORVALTNINGSPLAN FOR MOSKUS PÅ DOVRE

INNLEDNING

Moskus er en art det knytter seg stor interesse til både fra media og folk generelt. Dyrrets atferd gjør at forholdet til mennesker ikke er uproblematisk. Vi er vant med at dyr frykter oss, men moskusen viser sin fryktreaksjon ved å stå i ro. Blir folk for nærgående angriper den i selvforsvar. Dette stiller forvaltningen overfor utfordringer den ikke møter i forvaltningen av de fleste andre arter.

Hittil har moskusbestanden på Dovrefjell vært relativt uproblematisk å forvalte. Det ble i 1988 utarbeidet et forslag til forvaltningsplan for moskusene på Dovrefjell. Planen var ute på høring, og det ble på denne bakgrunn gitt retningslinjer for forvaltningen. Målsetningen var å opprettholde en levedyktig bestand på Dovrefjell, men det var ikke tatt stilling til bestandsstørrelsen eller hvordan en skulle forholde seg til etablering i nye områder.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag fikk i 1992 delegert ansvaret for moskusforvaltningen, og ønsket derfor avklaringer mht til spredning av arten, hvor stor bestanden bør være, og hvordan bestanden eventuelt skal reguleres. Det var i den forbindelse viktig å få avklart moskusens status i norsk fauna.

Planen har vært ute til en omfattende høring blant lokale myndigheter, rettighetshavere, lag og foreninger. På bakgrunn av høringen utarbeidet fylkesmannen et nytt forslag til forvaltningsplan. Direktoratet for Naturforvaltning hadde kommentarer til dette forslaget, og disse er nå innarbeidet i den nye planen.

Denne forvaltningsplanen er begrenset til Dovrefjellstammen, slik at den ikke vil omfatte moskusene som lever i Rogen-/Fermundstraktene. Avklaringer mht denne stammen må skje i samarbeid med svenske myndigheter.

2. KORT HISTORIKK

Det er gjort seks «fossilfunn» av moskus i Skandinavia, hvorav ett i Norge.

Moskus fra Grønland

Moskus har blitt innført til Dovrefjell i flere omganger. Den første utsettingen skjedde i 1931, da ti dyr fra Grønland ble sluppet ved Hjerkinn. Ytterligere to ble satt ut i 1938. Flokken formerte seg, men samtlige forsvant i løpet av krigen.

I årene 1947-53 ble 27 kalver overført fra Grønland til Dovrefjell. Det er antatt at bare ti av disse var igjen i august 1953.

Bestanden vokste i tida fram til 1978. Antallet var da 51 dyr, men etter flere uheldige omstendigheter (lynnedslag, forgiftninger, tog-påkjørslor m.m.) ble bestanden redusert til anslagsvis 36 dyr i 1983. I de seinere åra har bestanden vokst, og etter kalving 1993 var bestandsstørrelsen ca 80-90 dyr. Våren 1994 er bestanden 50-65 individer før kalving.

Utvandring til Sverige/ Femundsmarka

I 1971 utvandret fem moskus fra Dovrefjell og til grensetraktene øst for Femund, hvor de etablerte seg. Denne bestanden vokste de første åra etter utvandringen, men har fra midten av 1980-åra blitt redusert fra 34 dyr til i underkant av 20 dyr i dag.

Bestanden på Dovrefjell har vært svært stasjonær, og de samme beiteområdene har blitt benyttet år etter år. Kjerneområdet er i traktene vest for Drivdalen ved Kongsvoll.

3. MOSKUS - EN DEL AV NORSK FAUNA

Moskusen var beviselig en del av "skandinavisk fauna" for 30 000 - 100 000 år siden. Siden da har miljøet gjennomgått dramatiske forandringer, og såvel mennesket som andre arter har i dag tilpasset seg et miljø uten moskus. Det er ingen som bestrider at dagens moskus er etterkommere av utsettinger tidlig på 50-tallet.

Motivene for innføringen til Dovrefjell antas å være en kombinasjon av økonomiske interesser, interesser knyttet til forskning, praktiske årsaker (overskudd av moskus på dyrehagemarkedet) og interesse fra enkeltpersoner. Det er også antatt at de første utsettingene på Dovrefjell var en handling for å dempe kritikken mot Norge pga etterstrebelsen av moskus på Grønland.

Konvensjon om biologisk mangfold

Norge har i dag ingen samlet forvalningsstrategi mht introduksjon og utsetting av arter. Konvensjonen om biologisk mangfold, som for norges del trådte i kraft 29.12.93, forplikter de ratifiserende stater til å hindre innføring av, og kontrollere eller utrydde fremmede arter som truer økosystemer, leveområder eller arter. Introduserte arter har i verdenssammenheng ført til mange uheldige konsekvenser for miljøet, med den naturlige konsekvensen at en i dag er svært skeptisk til enhver introduksjon.

Usikker økologisk effekt

Det er knyttet stor usikkerhet til hvilken økologisk effekt introduksjonen på Dovre har hatt, men et intuitivt inntrykk er at det har gått forbausende bra. Dette gjelder såvel konkurransen med andre deler av faunaen som mulighetene for og konsekvensene av en evt. smitteoverføring. Mye tyder imidlertid på at floraen på de tradisjonelle vinterbeitene viser tegn på såvel tråkk- som beiteslitasje. Med et svært begrenset utvalg av potensielt vinterhabitat, er det rimelig å forvente at en stor stamme vil aksellerere denne utviklingen.

Til tross for den relativt korte tida moskusen har vært på Dovrefjell, har den blitt sterkt knyttet til fjellområdet i folks bevissthet. På mange måter er moskusen blitt en del av selve symbolet Dovrefjell, - Nasjonalfjellet.

Høringsrunden avslørte at det er svært motstridende oppfatninger omkring hvilken status/posisjon moskusen på Dovre bør ha i norsk viltforvaltning. Uttalelsene varierer fra de som med tyngde mener at moskusen må anses som en del av økosystemet på Dovre og følgelig må sikres en levedyktig stamme på lang sikt, til de som mener at moskusen kun er å anse som en kuriositet og trekkplaster for reiselivet. Oppfatningen varierer såvel mellom som innen forvaltningsnivåene, men det synes som en tendens at de med størst nærhet til kjerneområdet (fysisk og forvaltningsmessig), også har størst interesse av å sikre moskusen i området.

Omfattes av viltloven

Direktoratet for Naturforvaltning slår fast at selv om moskusen må betraktes som en introdusert art, er den likevel å anse som en del av viltbegrepet i Viltoven. Følgelig skal den forvaltes i tråd med lovens § 1 der det heter:

*Viltet og viltets leveområder skal forvaltes slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares.
Innenfor denne ramme kan viltproduksjonen høstes til gode for landbruksnæring og friluftsliv.*

Selv om introduserte arter gis samme lovmessige vern som vår opprinnelige fauna, forsøker forvaltningen gjennom ulike tiltak å begrense både utbredelse og antall. I tråd med dette ønsker myndighetene å begrense kjerneområdet for moskus til Dovre. En annen sak er at det er høyst tvilsomt om mulige utvandringsområder har kvaliteter som tilfredsstiller moskusens totale krav til et helårshabitat.

Levedyktig på lang sikt?

En konsekvens av å begrense utbredelsen til Dovrefjell, er at det i utgangspunktet blir vanskeligere å sikre en moskusbestand på lang sikt enn om bestanden fikk vokse og spre seg fritt. Det er derfor viktig å være klar over at en isolert moskusbestand på Dovre etter all sannsynlighet vil få problemer med reproduksjon og tilvekst på sikt. Når en slik bestandsreduksjon vil inntreffe er vanskelig å forutsi.

Konklusjon

Moskus anses som en introdusert art i Norge. Den moskusstammen som er etablert på Dovre, vil innen det leveområde og bestandsstørrelse som er bestemt, bli forvaltet i tråd med Viltlovens bestemmelser slik at arten kan forbli i området sålenge som mulig.

Dersom populasjonen viser tegn til redusert livskraft, kan det ikke forventes at forvaltningen vil bidra med avbøtende tiltak.

4. MOSKUSENS LEVEOMRÅDE

Kjerneområde

Moskusenes bruk av beiteområder på Dovrefjell har vært svært stabilt helt siden utsettingen. Hovedtyngden av stammen holder seg i områdene vest-nordvest for Kongsvoll hele året. Fjellene Høgsnyta, Nystuguhø, Kaldvelleggen og Kinnin med tilliggende daler, samt Svanådalen og Grøndalen er de viktigste beiteområdene.

Om sommeren utvides hjemmeområdet, idet enkeltindivider eller små grupper ofte tar tilhold utenfor det som tradisjonelt oppfattes som kjerneområde.

Vinterhabitatemrådet har vært vesentlig mindre enn arealbruken om sommeren, og selv om moskus er oppfattet som konservative og tradisjonsbundne, er det rimelig å anta at vinteraktiviteten har vært styrt av beitetilgangen. Dette bekreftes også av undersøkelser i regi av Inst. for biologi og naturforvaltning ved NLH. De foreløpige resultatene viser at det potensielle vinterhabitatemrådet på Dovre er meget begrenset og sterkt knyttet til lavdominerte rabber/stup med grasinnslag og der vindekspansjonen gjør graset tilgjengelig. Denne type vinterhabitat har liten utbredelse på Dovre, og moskusen er derfor mer eller mindre tvunget til å oppholde seg i det som omtales som kjerneområdet.

I lys av moskusens habitatkrav og konfliktpotensiale, samt ulike aktørers behov for å vite når eventuelle tiltak skal iverksettes, har en funnet det mest hensiktsmessig å inndele moskusens arealbruk i 3 soner:

Kjerneområde. Dette dekker det området som oppfattes som moskusens tradisjonelle hjemmeområde. Sannsynligvis representerer området det mest optimale habitat for moskus på Dovrefjell. Området er tidligere omtalt, og framgår av vedlagte kartutsnitt.

Streifområde

Streifområde. Dette er et område som i stor grad er ment å fange opp de «sommervandringer» moskusen foretar. Innenfor dette området vil det normalt ikke være aktuelt å iverksette tiltak. Det har vært ulike forslag om avgrensning av området. Fylkesmannen støtter forslaget fra Oppdal kommune og Sør-Trøndelag fylkeskommune som mener at Tronfjellet, Hornet og Soløyfjellet bør inkluderes. Grensa er foreslått trukket langs 1000-m kota. Fylkesmannen mener en mer praktisk grense vil være tregrensa, men at det i tolkningen av dette må utvises fleksibilitet og skjønn, slik at en i praksis etablerer en buffersone der avgjørelsen om tiltak/ikke tiltak skjer etter en konkret konfliktvurdering.

Østgrensa vil naturlig nok gå langs Drivdalen, men den nøyaktige grensetrekkingen har vært gjenstand for diskusjon. På våren beiter dyrene langs hele vestsida av Drivdalen, også mellom elva og jernbanen og tildels mellom veien og elva. Konfliktene mellom moskus og jernbane bør kunne reduseres med bedre gjerdning eller annen form for "kanalisering". Konflikten i forhold til E6 oppstår vanligvis idet dyrene krysser elva og eksponeres for trafikken langs veien. Vi mener derfor at elva bør være den natrulige grense for streifområdet.

Videre sørover følger grensa Driva fram til fylkesgrensa mot Oppland, og deretter jernbanegjerdet fram til Fokstua. Deretter tregrensa nordvestover fram til Sørhellhøi, videre i rett linje til Storskrymten, og derfra til knekkpunktet på fylkesgrensa mellom Sør-Trøndelag og Møre og Romsdal på Snøfjellkollen.

Tiltaksområde

Tiltaksområde. Alt område utenfor streifområde er tiltaksområde, men det betyr nødvendigvis ikke at tiltak skal iverksettes. Ofte vil enkeltdyr kunne vandre ut av streifområdet for deretter å vende tilbake. Dersom dette kan skje uten at det oppstår konflikter, er det liten grunn til å aksjonere, med mindre dette vil være et ledd i bestandsreguleringen. Det samme gjelder dersom gruppeutvandringer plutselig skulle skje. Vi står fast ved at nytableringer ikke skal tillates, og dersom gruppen tar tilhold i et området utover høsten/vinteren, eller fortsetter vandringen slik at det er rimelig å anta at de ikke vil returnere Dovre, vil tiltak bli iverksatt. Hvilke type tiltak, vil være avhengig av bestandssituasjonen i kjerneområdet/streifområdet.

Konklusjon

Moskusens leveområde på Dovre inndeles i 3 soner: Kjerneområde, streifområde og tiltaksområde. Områdene er vist på kart vedlagt planen.

Grensa mellom streifområde og tiltaksområde må oppfattes som en buffersone, der evt. avgjørelse om tiltak tas etter konkret vurdering av konfliktituasjonen eller behovet for bestandsregulerende tiltak.

I tiltaksområde vil nødvendige tiltak bli iverksatt straks situasjonen tilser dette, enten som følge av konfliktituasjon, muligheter for nytablering eller bestandsregulerende tiltak.

5. BESTANDSSTØRRELSE

Med utgangspunkt i målet om å begrense utbredelsen til Dovrefjell, vil det være nødvendig med en viss bestandskontroll. Det blir viktig å regulere bestanden på en fornuftig måte mht alders- og kjønns-sammensetning og genetiske forhold.

Hensynet til beiteressursene og konflikter mellom mennesker og moskus innebærer at bestanden må holdes på et relativt lavt nivå.

Dagens kunnskapsgrunnlag om moskusen på Dovre er for dårlig til at forvaltningen kan gi en presis angivelse av bestandsnivå i forhold til områdets bæreevne. Undersøkelser i regi av NLH bekrefter at egnas vinterbeitearealer for moskus er svært begrenset på Dovre, sålenge vi holder oss vest for E6. I tillegg til dagens kjerneområde er det kun mindre arealer bla. i skytefeltet som kan karakteriseres som egnas vinterhabitat. Dette underbygger behovet for å planlegge utfra dagens vinterområder.

I tilknytning til framtidig bestandsstørrelse, kan det være verd å dvele litt ved hendelsene i 1994. De første konfliktene oppsto allerede under vårbeite i Drivdalen da flere dyr trakk lenger ned i dalen enn normalt. De ble også værende i området lenger enn vanlig. Utover sommeren var det flere dyr som vandret ut fra kjerneområdet. Ikke noe unormalt i dette bortsett fra omfanget og at flere av dem fremdeles ikke hadde returnert kjerneområdet i sept/okt. Flere dyr ble skutt fordi de tok tilhold nært folk.

Telling i sept. 94 viste 70 dyr innenfor kjerneområdet, samtidig som det var kjent at minst 13 dyr oppholdt seg andre steder. 2 av disse ble skutt i løpet av september måned. Dette gir med andre ord et minimumsestimat på 81 dyr pr okt.-94. Selv om forholdene var gode under tellingene, er det verd å understreke at dette er minimumstall.

Dersom økt emigrasjon er svar på en populasjon som nærmer seg områdets bæreevne, kan hendelsene i 1994 være en indikasjon på at "taket ble nådd". Dette harmonerer også med de vurderinger som er gjort fra NLH mht bestandstettheter. Holdes populasjonen under dette, kan dette bidra til å redusere vandringer ut av området, forutsatt at vinterhabitatemrådet fremdeles er godt nok for å huse en stamme av størrelse 60 - 90 dyr.

Høringsrunden viste en klar motstand fra lokalt hold om en stamme-størrelse på 80-90 dyr. Ca 50 synes å være et ønske fra lokalt hold. For myndighetene er dette et vanskelig dilemma. På den ene siden er det et sterkt lokalt ønske om å sikre moskusen på lang sikt. Samtidig ønsker en en stamme som er såpass fåtallig at den blir svært sårbar for tilfeldige hendelser. Vi tolker høringsinstansene slik at de er villig til en høyere innsats i den forstand at de ønsker et lavere bestandstak og mer usikker framtid. Kombinert med det faktum at arten ikke er naturlig hjemmehørende i norsk fauna og følgelig stiller mindre krav til forvaltningen mht levedyktighet på lang sikt, finner fylkesmannen det riktig å imøtekommе de lokale ønsker.

Begrenset vinterhabitat

Bæreevne 50-100 dyr?

Bestandsstørrelse 50-70 dyr

Mht. usikkerheten omkring utvandringer, sesongvandringer og mulig konfrontasjoner, er det nødvendig å legge opp til et fleksibelt system. Vi finner det derfor lite formålstjenlig å fastsette et bestemt tall for bestandsnivået, men foreslår at bestanden bør være mellom 50-70 dyr.

Konklusjon

Vinterbestanden av moskus på Dovre skal ikke overstige 50-70 dyr. Økt kunnskap og erfaring kan bidra til fastsetting av et annet bestandstak.

6. TILTAK

Fastsettelse av administrative grenser for moskusens leveområde, et øvre bestandstak samt erfaring med det konfliktpotensialet moskusen representerer, understrekker behovet for et sett med ulike tiltak.

6.1 Bestandsregistrering

En rekke av de tiltak som foreslås, betinger en best mulig oversikt over bestandssituasjonen, inkludert størrelse og struktur. Det er derfor ønskelig at det gjennomføres to årlige tellinger av moskusstammen. Erfaringer viser at dette mest hensiktmessig bør gjennomføres i mars/april og august/september.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag er ansvarlig for å etablere et system som best mulig fanger opp naturlig avgang fra stammen samt rapportering om dyr som blir felt av ulike årsaker.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag er ansvarlig for gjennomføringen.

Konklusjon

Det skal i utgangspunktet gjennomføres to årlige tellinger av moskusstammen. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag er ansvarlig for gjennomføringen.

**Fylkesmannen i
Sør-Trøndelag ansvarlig**

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag er ansvarlig for å etablere et system som best mulig fanger opp naturlig avgang fra stammen samt rapportering om dyr som blir felt av ulike årsaker.

6.2 Bestandsregulering

Bestandsutviklingen de senere årene og fastsetting av en populasjonsstørrelse på 50-70 dyr, vil sannsynligvis gjøre det nødvendig med bestandsregulerende tiltak.

Bestandens størrelse og struktur vil være utgangspunkt for en regulering, og det vil derfor stille store krav til de som utfører bestandsregistreringen. Vedtak om gjennomføring av felling fattes av Fylkesmannen i Sør-Trøndelag. Dette må skje umiddelbart etter vinterens bestandsregistrering, og vil skje i samråd med telle-personellet. Evt. felling må gjennomføres umiddelbart etterpå.

Vinteretting

Den største usikkerheten vil likevel bli anslaget over hvor mange dyr som i løpet av sommeren vil måtte felles. Fylkesmannen ønsker primært at uttaket av dyr skal skje ved at kravet til felling av "problemdyr" og/eller utvandrende dyr skal senkes. Dette er selvfølgelig umulig å vite 3 måneder i forveien, men samtidig må vi ta høyde for dette ved gjennomføringen av vinterfellingen. En viss erfaring har en tross alt høstet, særlig de seneste årene, også når det gjelder hvilke type dyr som oftest representerer trusselbildet. Denne usikkerheten er også hovedgrunnen til at vi foreslår et bestandsnivå som kan variere med 20 dyr.

Vi mangler erfaring med en slik bestandsregulering, både når det gjelder den praktiske gjennomføringen og hvordan moskusen vil reagere (bestandsmessig og atferdsmessig). Det er derfor nødvendig at en eventuell avskyting starter forsiktig til vi har skaffet oss nødvendig erfaring og kunnskap. Fylkesmannen vil derfor tolerere en bestand noe større enn ønsket de første årene.

Fylkesmannen vil presisere at uttak av dyr som et bestandsregulerende tiltak, bare er aktuelt dersom bestandstilveksten ikke utliknes av annen avgang.

Forvaltningen tar ikke sikte på å manipulere kjønns- og aldersstrukturen gjennom reguleringstiltakene. Dvs en vil fordele uttaket på begge kjønn og alle aldersklasser.

6.2.1 Felling

Det vil være et relativt lite antall dyr som felles hvert år i regulering-søyemed. Enkelte år tillater kanskje ikke bestandssituasjonen at dyr felles i det hele tatt. Hvis trenden fra de seinere åra fortsetter mht produksjon og avgang av dyr, kan en forvente at samlet avgang av dyr vil ligge i størrelsesorden 0-15 dyr pr. år.

Felling - ikke jakt

I forbindelse med høringen ønsket fylkesmannen synspunkter på felling vs jakt. NJFF er de eneste som har kommentert dette særskilt, og forbundet har forståelse for at felling av moskus ikke vil bli gjenstand for ordinær jakt, men at en likevel på sikt må holde muligheten åpen for alternative beskatningsmodeller. Vi er enig i en slik vurdering, men inntil videre vil fellingen bli utført av personer med særskilte forutsetninger for dette. Vi tar derfor sikte på å nytte samme personell til felling som til bestandsregistreringen.

6.2.2 Immobilisering

Bestandssituasjonen vil avgjøre om det er aktuelt å immobilisere og flytte dyr tilbake til Dovre. Det må dog understreses at dette bare unntaksvis vil kunne skje, og er i første rekke avhengig av hvilke økonomiske ressurser som stilles til disposisjon. Det kan ikke forventes at staten vil bidra med betydelige ressurser til dette formålet.

Immobilering framfor felling

Det har tidligere vært uttrykt interesse fra bla. dyreparker om å overta moskus fra Dovrefjell. Som et mulig populasjonsregulerende tiltak, er dette en akseptabel løsning sett fra forvaltningsmyndigheten. Forutsetningen er selvfølgelig at veterinærmyndighetene godkjenner operasjonen samtidig som mottaker besørger full kostnadsdekning. Det samme gjelder også innfanging for vitenskaplige formål og for evt. etablering av moskusfarm (se senere).

Immobilisering og flytting av moskus med sikte på utsetting i andre områder i Norge, vil ikke tillates.

6.2.3 Juridiske virkemidler

Det vil ikke være behov for endring i dagens virkemidler mht. felling av moskus. Forholdet til nasjonalparken vil bli ytterligere avklart under prosessen med utvidelse av verneområdet. I påvente av endrede regler vil fylkesmannen nytte dagens dispensasjonsmuligheter.

Konklusjon

Vinterettingen er avgjørende for om felling i reguleringsøyemed skal iverksettes samme vinter. Det er totalavgangen av dyr som skal balansere opp ønsket bestandsstørrelse. Vinterfellingen må ta hensyn til dette.

Fylkesmannen fastsetter vilkår for fellingen, herunder autorisering av mannskap, krav til våpen og ammunisjon, område for felling, fellingskvote fordelt på kjønn og alder, bruk av motoriserte kjøretøy, innsamling av vitenskaplige prøver, ivaretakelse av Viltfondets interesser.

Fylkesmannen avgjør om dyr skal immobiliseres og evt. flyttes tilbake til kjemeområdet eller til autoriserte mottakere.

Fylkesmannen fører statistikk og oversikter over bestandssituasjonen, herunder bestandsregisteringer, avgang og fellingsresultater, og er ansvarlig for at dette materialet til enhver tid er ajour og tilgjengelig for overordnet myndighet.

6.3 Konfliktdempende tiltak

Tiltakene en setter iverk må altså være tilpasset om bestanden er under, på eller over ønsket nivå. I tillegg må en også ta i betraktning hvor mye under ønsket nivå bestanden er. F.eks. krever en svært liten bestand at det settes mer inn på å sikre at utvandrede dyr kommer tilbake til Dovrefjell.

6.3.1 Eget kompetanseorgan

Toleransenivået for konflikter må ses i forhold til bestandssituasjonen, dvs størrelse og struktur. Det kreves spesiell kompetanse for å skille moskus på kjønn og alder. Samtidig vil en del av tiltakene kreve kunnskap om moskusens atferd, og en har erfaring med at ukyndig omgang med moskus kan resultere i farlige situasjoner for mennesker. Dette tilsier at konfliktituasjoner bør håndteres av personell med særlige forutsetninger og erfaring med dette. Fylkesmannen mener dette løses best ved at denne type tjenester koples til en fast institusjon med selvstendig ansvar.

Et lokalt kompetanseorgan

Det er også et klart ønske at denne kompetansen har en fysisk nærhet til det eller de områdene der konfliktene opptrer hyppigst.

Kjerneområdet for moskus ligger innenfor Oppdal kommune og det er også denne kommunen som opplever de fleste konfliktituasjoner. Moskusen er konsentrert innenfor Dovrefjell nasjonalpark. Fylkesmannen er forvaltningsmyndighet i verneområdet, mens den daglige oppfølgingen er lagt til Statskog. Statskog kjøper i dag oppsynstjenester fra Oppdal Bygdealmenning, og i forhold til moskus-forvaltningen mener fylkesmannen defor at det av flere grunner er naturlig at også nasjonalparktjenesten får ansvar for den lokale oppfølging av forvaltningsplanen for moskus. Etter at fylkesmannen i Sør-Trøndelag fikk delegert forvaltningsansvaret for moskus, har vi brukt Oppdal Bygdealmenning i dette arbeidet, og etter fylkesmannens vurdering har dette fungert meget bra. Det kan imidlertid bli nødvendig å se nærmere på dette etter at utvidelsen av verneområdene på Dovre er gjennomført. Samtidig må ordningen avklares i forhold til nytableringen Statens Naturoppsyne.

Fylkesmannen tar sikte på å videreføre dagens løsning med et lokalt forankret myndighetsorgan. Følgelig må kommunale viltmyndigheter i utbredelsesområdet holde løpende kontakt med Fylkesmannen i Sør-Trøndelag og/eller nasjonalparkoppsynet straks moskus observeres utenfor streifområdet.

Det vil samtidig være nødvendig å knytte til seg veterinærøfaglig kompetanse særlig med tanke på de tilfellene det kan bli aktuelt å immobilisere dyr.

6.3.2 Moskus som representerer fare for folks sikkerhet

Politiet har generell fullmakt til å avgjøre om moskus representerer fare for folks sikkerhet, og kan bestemme at dyr skal avlives på dette grunnlag. Dette står selvfølgelig fast uavhengig av denne planen.

Folks sikkerhet - politiets oppgave

Utifra at bestanden hele tiden søkes holdt på et relativt stabilt nivå, og at antallet til tider antagelig vil være lavere enn ønsket, vil det år om annet være ønskelig å unngå fellinger. Det er derfor et behov for en praksis der alternative tiltak til felling i regi av politiet, vurderes i samråd med representanter fra forvaltningen. Erfaringen har vist at det i de tilfellene der moskus har blitt felt pga potensiell fare, er det få situasjoner som har vært så akutte at det ikke har vært tid til å vurdere alternative tiltak, og eventuelt iverksette dette. En slik praksis bør derfor kunne la seg gjennomføre i de fleste tilfellene. Politiet henstilles derfor om å ha løpende kontakt med Fylkesmannen i Sør-Trøndelag/Nasjonalpark-oppsynet straks konfliktsituasjoner oppstår.

De siste årene har politiet i stor grad etablert en slik praksis, og det er vårt innstrykk at dette har fungert tilfredstillende for alle parter.

6.3.3 Immobilisering / flytting

Under kap. 6.2 ble immobilisering diskutert som mulig tiltak uavhengig av konfliktgrad, men kun knyttet til en populasjonsregulerende effekt. Forholdene ligger ofte bedre til rette for immobilisering i tilknytning til konfliktsituasjoner. Dette krever imidlertid beredskap både fra myndigheter og potensielle mottakere. Dersom interesserte mottakere er villig og har kapasitet til å mobilisere en umiddelbar og forsvarlig transport, vil dette være en akseptabel løsning for forvaltningsmyndigheten. Det må imidlertid understres at konfliktsituasjoner er politiets primæransvar, og en slik løsning krever derfor politiets sarntykke.

Alle kostnader i forbindelse med immobiliseringen må dekkes av mottaker.

Immobilisering mtp tilbakeflytting til Dovre, vil i første rekke være et kostnadsspørsmål, og som tidligere nevnt, kan det ikke forventes at staten vil bidra med betydelige ressurser til dette formålet.

Fylkesmannen avgjør i enkeltilfeller om immobilisering og flytting kan finne sted. Dette vil naturlig nok skje i nært samarbeid med nasjonalparkoppsynet.

6.3.4 Driving/jaging

Det har i praksis vist seg mulig å drive bort moskus der disse har skapt konflikter. I mange tilfeller kan dette være et reelt alternativ når en vil unngå felling. Slik bortdriving kan representerer fare og må derfor utføres av personell med erfaring i håndtering av moskus.

Ofte vil det være slik at moskusen forlater området uten særskilte tiltak. Dette betinger vanligvis at dyret får ro og ikke opplever situasjonen som presset. Moskus under press forblir i ro. Dette er dens naturlige forsvarsreaksjon. Samtidig vet en at moskus nær vei og bebyggelse svært ofte betyr sammenstirling av skuelystne. Disse må derfor fjernes dersom en skal ha forhåpninger om at dyret "frivillig" trekker seg unna. En bør i såfall ha en viss kontroll med dyrets/dyrenes videre bevegelser slik at en vet om dyret/dyrene kommer tilbake til Dovrefjell.

"Problemdyr" til dyrehager

"Jaging" er mulig

Fylkesmannen avgjør i enkeltilfeller om driving/jaging er et alternativ til andre konfliktdempende tiltak. Dette vil naturlig nok skje i nært samarbeid med nasjonalparkoppsynet.

6.3.5 Konfliktråd i kroniske konfliktområder

Opprettelse av et konfliktråd

I forbindelse med høringen, var det flere som tok til orde for opprettelse av et konfliktråd. Fylkesmannen mener dette er en god ide i de områdene der moskusen mer eller mindre oppfattes som et kronisk problem. Med andre ord sørige deler av Oppdal kommune. Rådet bør, slik flere av høringsinstansene foreslår, bestå av nasjonalparkoppsynet, kommunen og lensmann. I tillegg er det nødvendig at det er etablert samarbeid med veterinær med nødvendige autorisasjoner mht. immobilisering. Denne gruppen vil i første rekke utgjøre en støttefunksjon for såvel politi som forvaltning.

Fylkesmannen finner det vanskelig å bestemme at et slikt råd skal opprettes, men vil oppfordre aktuelle parter til å ta et slikt initiativ. Fylkesmannen vil om ønskelig bidra til at en slik gruppe blir etablert.

6.3.6 Ferdselsreguleringer

Behov for ferdselsreguleringer

Moskusen på Dovre er godt kjent både i inn- og utland, og det er forståelig at besøkende ønsker å få tatt dyrene i selvsyn. Erfaringen viser imidlertid at dette ofte resulterer i farlige situasjoner, og vi har flere eksempler der nærgående turister har blitt påført alvorlige skader. En mulig løsning på dette er å innføre ferdselsrestriksjoner. Dette var også tema for høringen, og de fleste høringsinstansene var positive til visse begrensninger på ferdselen.

Det foregår for tiden et omfattende verneplanarbeid på Dovre. Fylkesmannen vil arbeide videre med forslag som sikrer moskusen i kjerneområdet, og vil i forbindelse med verneplanarbeidet foreslå at det innføres ferdselsforbud i deler av området i perioden 01.01. - 15.05.

Samtidig ønsker vi at verneplanprosessen skal se nærmere på muligheten for å regulere den organiserte opplevelsesturismen knyttet til moskus. Fylkesmannen mener en slik virksomhet under gitte forutsetninger kan være et positivt tilbud til de som ønsker å oppleve moskus, samtidig som "forstyrrelsen" av dyrene holdes på et akseptabelt nivå.

6.3.7 Kanaliserende tiltak

Gjerde langs jernbanen

På våren trekker moskusen ned fra fjellet for å beite i de sørvestlige hellingene i Drivdalen. Dette betyr nærmest uten unntak at enkeltdyr vil komme ned mot eller krysse jernbanelinja. Altfor ofte resulterer dette i påkjørsler. For moskusen har dette vanligvis bare en utgang, og for togpersonellet er det både en psykisk belastning og en god del arbeid som følger med slike ulykker. Det bør derfor være i alles interesse at en viderefører, bokstavlig talt, de positive erfaringene en har med gjerding.

Det gjenstår en del avklaringer omkring ansvarsforhold, men det forutsettes at miljøvernmyndigheten og NSB blir enige om dette slik at eksisterende gjerde blir utbedret og supplert.

Saltstein

I likhet med sine fjerne slektninger, blir også moskus tiltrukket av saltstein. Dette kan være et aktuelt tiltak bla. med tanke på å holde dyrene borte fra bestemte områder. Vi har imidlertid liten erfaring med slike tiltak, men dersom de kan virke konfliktdempende, bør de kunne utprøves. Det krever likevel en god del avklaringer både i forhold til verneområdeforvaltning og det faktum at slike saltsteiner også vil tiltrekke andre dyr, eksempelvis bufe.

Konklusjon

Den lokale oppfølgingen av forvaltningsplanen koples til nasjonalparkforvaltningen med primæransvar for bestandsregistrering, håndtering av konfliktsituasjoner i samarbeid med politimyndighetene, herunder bistå ved fellinger eller andre tiltak for å redusere konfliktnivå.

Fylkesmannen avgjør om immobilisering og flytting kan finne sted.

Det bør opprettes et eget konfliktråd i områder med kroniske problem koplet til moskus. Lensmann, kommune og nasjonalparkforvaltningen bør være representert i rådet. I tillegg bør det etableres samarbeid med veterinær med autorisasjon for immobilisering.

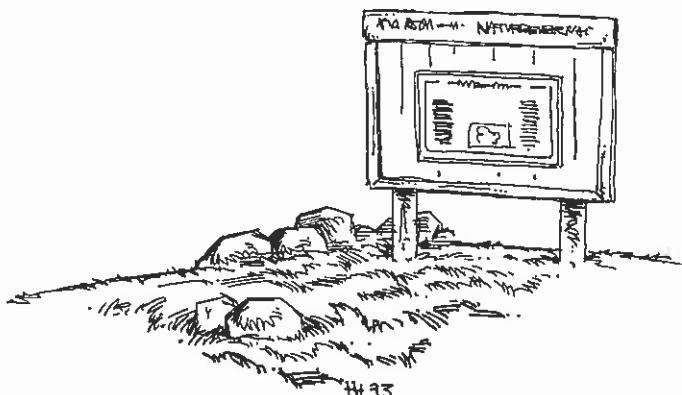
Ved de viktigste konfliktpunktene på jernbanen i Drivdalen bør det være gjerder for å kanalisere dyrene bort fra skinnegangen. Det bør også åpnes for andre tiltak som kan virke kanaliserende på moskus. Slike tiltak krever samtykke fra Fylkesmannen i Sør-Trøndelag.

6.4 Andre tiltak

I tillegg til de tiltak som er direkte knyttet mot populasjonsregulering og akutte konfliktsituasjoner, vil det også være en rekke andre forebyggende tiltak og utfordringer knyttet til moskusforvaltningen.

6.4.1 Informasjon

Moskus har en uvanlig høy media-affinitet, og selv om ikke all informasjon er god informasjon, mener vi den sterke fokuseringen på arten har bidratt til økt bevisstgjøring blant de leseknyndige. Vi konstaterer dog at det fremdeles er en lang vei fram.

Ny infoplakat

I dag er det reist informasjonsplakater om moskus på de viktigste innfallspartene til nasjonalparken. Plakaten er på norsk, engelsk og tysk. Folk advarer her mot å komme før nærmøsene, og den beskriver hvilken atferd som er tegn på irritasjon. Det er utvilsomt behov for en ny og bedre som også kan koples sammen med nasjonalparkinformasjonen. Ikke minst de endringer som foreslås gjennom denne forvaltningsplanen, må presenteres overfor de som skal bruke området. Fylkesmannen vil derfor prioritere dette arbeidet, og ferdigstille en ny plakat/tavle i tråd med den mål vi har valgt for annen informasjon i bla. verneområdene.

Erfaringene viser at det er en god del utlendinger som vikler seg inn i uheldig møter med moskus. Informasjonen må derfor siktes inn på et internasjonalt publikum.

Fylkesmannen har utarbeidet en skisse til ny plakat, og vil videreføre dette arbeidet i løpet av 1996. Vi må i den forbindelse vurdere dette informasjonstiltaket i sammenheng med det nye verneområdet.

6.4.2 Hjerkinn skytefelt

Deler av kjerneområdet ligger innenfor grensene for Hjerkinn skytefelt. Dette utfra den kjennsgjerning at området er blant de få lokalitetene som har beiteområder som er attraktive moskus. Det oppfordres derfor på det sterkeste at Forsvaret er seg bevisst dette forholdet, og tar nødvendige hensyn i sin øvelsesaktivitet. Alle etterlatenskaper bør fjernes. Vi er også kjent med at Forsvaret arbeider med dette og at konkrete tiltak er foreslått gjennom den nylig ferdigstilte flerbruksplanen. I tillegg må en forvente at et nytt skytefelt i Åmot vil avlaste Hjerkinn slik at mulige konflikter mellom moskus og forsvars aktiviteter vil reduseres betydelig i framtida. Det er imidlertid nødvendig at Forsvaret forut for aktivitet i feltet, avklarer eventuelt tilhold av moskus og at en sammen med Nasjonalparkoppsynet finner løsninger for å unngå uheldige episoder.

6.4.3 Moskusfarm

Flere av høringsinstansene er opptatt av å sikre en størst mulig genpool, og er derfor skeptisk til at felling framsettes som hovedløsning, og i den forbindelse blir det tatt til orde for etablering av en moskusfarm. Fylkesmannen har ingen vesentlig innvendinger til etablering av en moskusfarm, og kan også se mulige gevinst i dette bla. for å hindre nysgjerrige å oppsøke moskus i vill tilstand, og dermed utsette seg selv og andre for fare. Vi vil likevel minne om de betenkelskheter som er knyttet til hjorteviltoppdrett, og at flere av de her anførte innvendinger også kan hevdes overfor en mulig etablering av moskusfarm. Etablering av et nytt regelverk om oppdrett og innfangning av vilt vil også få relevans for evt. etablering av moskusfarm.

Dersom et slikt prosjekt kan realiseres, mener fylkesmannen immobilisering og flytting til denne farmen vil være et akseptabelt alternativ. En forutsetning er at kostnadene dekkes av mottaker. Verdien av felt moskus tilfaller staten v/Viltfondet. Direktoratet for Naturforvaltning forvalter fondet og må ved en evt. flytting til en slik farm, vurdere hvilken økonomisk kompensasjon som evt. skal kreves for denne "eiendomsoverdragelsen".

Moskusfarm - en mulighet, men...

Fylkesmannen anser det dog ikke som forvaltingens oppgave å etablere eller ta initiativ til et slikt prosjekt.

6.4.4 Forskning- og utredning

I likhet med all annen forvaltning, hadde det selvfølgelig vært nyttig med mer kunnskap, ikke minst gjelder dette forhold knyttet til beiteproblematikk. Sammenholdt med de utfordringer miljøforvaltningen generelt og faunaforvaltningen spesielt står overfor, er det liten grunn til å forvente betydelig støtte til ressurskrevende undersøkelser på moskus for å finne fram til den optimale populasjon i forhold til beitegrunnlag.

Nye innsamlingsrutiner

I forbindelse med funn av døde dyr eller ved avliving, har det sålangt vært gjennomført et betydelig prøvetakingsarbeid. Det er fremdeles uklart om nytteverdien av dette, men Veterinærinstituttet er svært interessert i å videreføre arbeidet både mtp en helseovervåking av bestanden og mer forskningsretta undersøkelser. Det er også et kostnadsmessig aspekt knyttet til dette.

Fylkesmannen må gjennom kontakt med aktuelle FoU-miljøer få avklart hvilke prøverutiner som skal gjelde for framtiden, hvorledes undersøkelsene skal rapporteres og hvorledes kostnadene skal fordeles.

Konklusjon

Det skal utarbeides ny moskusplakat som må være tilgjengelig på de hyppigste innfallsportene til kjerneområdet.

Forsvaret bør etablere faste rutiner med nasjonalparkforvaltningen med sikte på å minimalisere mulige konflikter med moskus.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag må avklare med aktuelle FoU-miljøer hvilke prøvetakingsrutiner som bør etableres, retningslinjer for rapportering og kostnadsfordeling.

6.5 Fallvilthåndtering

Kjøtt av felt moskus omfattes i dag av ordinær fallviltordning og omsettes via kommunal viltmyndighet til inntekt for viltfondet. Dyr som blir felt av ulike årsaker håndteres og omsettes via det samme systemet. Ved tog på kjørsel av moskus gjelder retningslinjer gitt i rundskriv nr. 19/74. Kjøtt som skal omsettes for offentlig konsum skal godkjennes av veterinærmyndighetene. Kontrollen følger Landbruksdepartementets instruks av 2. februar 1996.

Nasjonalparkoppsynet får oppgaven med fallvilthåndtering

Med det systemet som vil bli etablert gjennom denne planen, vil Nasjonalparkoppsynet bli den instansen som får ansvar for bla å håndtere konfliktssituasjoner og bestandsreguleringen. Det synes derfor mest praktisk at i de tilfeller hvor felling av dyr utføres av disse personene, får de også ansvaret for videre praktisk arbeid. Det kan imidlertid være behov for assistanse, og i såfall må den kommunale viltmyndighet bistå i tråd med fastsatte retningslinjer for fallvilt-behandling av hjortevilt.

Kommunene har imidlertid etablert systemer for at nytbart kjøtt fra fallvilt raskt kan bli ornsatt og at verdien av dette overføres Viltfondet. Dette bør opprettholdes også for moskus. Det er således nødvendig at den framtidig fallvilthåndteringen skjer i et samarbeid mellom kommunene og de som er førstehåndsansvarlig for fellingen.

Det er et mål at all framtidig felling av moskus skjer etter at forvaltnings-myndigheten har vært kontaktet. Det er naturlig at dette skjer direkte til fylkesmannen eller Nasjonalparkoppsynet, og det vil da umiddelbart bli tatt stilling til om disse aktivt vil bidra og/eller gjennomføre det praktiske arbeidet. I praksis vil det nok fremdeles være slik at i de tilfeller moskus har havnet langt bort fra kjerneområdet, og immobilisering er uaktuelt, vil felling enten skje i regi at politilensmann eller av kommunal viltmyndighet. Dog ikke uten at nevnte instanser er konsultert. En slik felling vil i såfall gjennomføres etter samme retningslinjer som gjelder for skadegjørende hjortevilt, og i sin helhet ivaretas av den kommunale viltmyndighet.

Disponering av skinn, skjelett mm

Verdien av felt moskus er Viltfondets eiendom. Moskusskinn og skjelettdeler er attraktivt både lokalt og for sentrale museale og andre vitenskaplige institusjoner. Analogt med oppbyggingen av de nye fallviltforskriftene, er det naturlig at fylkesmannen er rette myndighet for slik disponering. Da moskusforvaltningen i sin helhet underlegges Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, synes det også riktig at det er samme myndighet som er ansvarlig for denne delen av "forvaltningen" på vegne av Staten og Viltfondet.

Utgifter i forbindelse med fallvilthåndtering dekkes gjennom den ordinære refusjonsordningen.

Konklusjon

Felling av moskus skal normalt foretas av den delen av nasjonalparkforvaltningen som er engasjert i moskusforvaltningen, herunder prøvetaking, uttransport og forsvarlig ivaretakelse av slakt. I de tilfeller assistanse er nødvendig, må den kommunale viltmyndighet bistå i tråd med fastsatte retningslinjer for håndtering av fallvilt av hjortevilt.

Dersom politimyndigheten fatter vedtak om felling, og/eller det av praktiske eller forvaltningsmessige grunner ikke er nødvendig med bistand fra nasjonalparkforvaltningen, vil fallvilthåndteringen ivaretas av kommunal viltmyndighet tilsvarende fallvilthåndtering av hjortevilt.

Kommunal viltmyndighet er ansvarlig for at slaktet omsettes til inntekt for Viltfondet på lik linje med fallvilt av hjortevilt.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag forvalter på vegne av Viltfondet verdien av moskusskinn m/skal, og kan etter søknad tildele dette til tredje part. En slik søknad skal behandles etter de samme kriterier som den ordinære fallviltforskriften.

7. FORVALTNINGSMYNDIGHETER

Moskusbestanden på Dovrefjell har sin hovedutbredelse innen Oppdal kommune. Det er også her de fleste konfliktsituasjoner har oppstått. Samtidig er det årvisst hendelser også i de fleste randkommunene til Dovrefjell, og kjerneområdet/streifområdet strekker seg inn i flere kommuner på selve Dovreplatået. Ikke minst med de tiltak som forslås gjennom denne planen, er det nødvendig med en forvaltningsmessig overbygning som dekker hele området. Vi finner en parallel både innen villrein- og rovviltforvaltningen, der de respektive fylkesmenn utøver sitt forvaltningsansvar, enten gjennom et formalisert samarbeid eller ved at en av fylkesmennene har fått hovedansvaret.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har de siste årene hatt ansvaret for moskusen på Dovre, og for at systemet skal bli mest mulig fleksibelt og samtidig ivareta helheten, synes den beste løsning å være og videreføre dette ansvaret.

Det er likevel helt nødvendig med engasjement fra lokalt hold. Med de forvaltningsutfordringer moskusen representerer, mener vi det er naturlig at også denne delen av forvaltningen bør representeres med et organ som har ansvar utover kommunegrensene. Nasjonalpark-tjenesten på Dovre representerer et slikt organ, og selv om det foreløpig ikke er etablert et eget og lokalt forvaltningsorgan for verneområdene på Dovre, er oppsynstjenesten for verneområdene lokalt forankret. I dag kjøpes disse tjenestene fra Oppdal Bygdealmennning, og fylkesmannen mener dette er en god løsning utfra dagens ressurs-situasjon. Samtidig sikrer dette at tjenesten er fysisk nært det området med flest konfliktsituasjoner.

For å sikre den nødvendige fleksibiliteten må fylkesmannen etablere en vaktordning som gjør det mulig å komme i kontakt med aktuelle personer ved enhver anledning. En slik ordning er allerede etablert både når det gjelder oljevern og rovviltforvaltning, og en utvidelse av denne døgnvakta kan gjennomføres uten problemer.

Som tidligere nevnt bør det etableres et lokalt, rådgivende konfliktråd bestående av nasjonalparkoppsynet, kommunen og lensmann. Veterinær med autorisasjon for immobilisering knyttes til utvalget etter behov. Et slikt konfliktråd vil i første rekke være aktuelt i de områdene med kroniske problemer, dvs. Oppdal kommune, men modellen må gjerne følges i de andre kommunene når problemer oppstår.

En formalisering av forvaltningsansvaret endrer ikke politiets selvständige ansvar og myndighet i de situasjoner der moskus oppfattes å representere fare for folks sikkerhet. Vi mener derimot at denne planen vil bidra til et tettere samarbeid mellom politi og forvaltningsmyndighet slik at de ulike tiltak bedre kan koordineres både mht folk og moskus.

8. ØKONOMI

Kostnader i tilknytning til moskusforvaltningen vil dekkes av Direktoratet for Naturforvaltning gjennom årlige overføringer til Fylkesmannen i Sør-Trøndelag. Fylkesmannen utarbeider årlige budsjettforslag som oversendes DN som en del av den ordinære budsjettprosessen.

Utgifter knyttet til fallvilthåndtering refunderes gjennom den ordinære refusjonsordningen. Planen forutsetter at dette i stor grad vil involvere nasjonalparkoppynet. Pr dato er dette Oppdal Bygdealmenning, og det vil derfor være mest hensiktsmessig at Bygdealmenningen får dekket alle sin fallviltutgifter fra Oppdal kommune som igjen inkluderer disse kostnadene i sitt ordinære refusjonskrav overfor fylkesmannen.

RETNINGSLINJER FOR MOSKUSFORVALTNINGEN

I

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag er ansvarlig for forvaltningen av moskus.

Forvaltningsansvar

Den lokale oppfølgingen av forvaltningsplanen koples til nasjonalparkforvaltningen med primæransvar for bestandsregistrering, håndtering av konfliktsituasjoner i samarbeid med politimyndighetene, herunder bistå ved fellinger eller andre tiltak for å redusere konfliktnivå.

Det bør opprettes et eget konfliktråd i områder med kroniske problem koplet til moskus. Lensmann, kommune og nasjonalparkforvaltningen bør være representert i rådet. I tillegg bør det etableres samarbeid med veterinær med autorisasjon for immobilisering.

II

Moskus - en del av faunaen på Dovre

Moskus anses som en introdusert art i Norge. Den moskusstammen som er etablert på Dovre, vil innen det leveområde og bestandsstørrelse som er bestemt, bli forvaltet i tråd med Viltlovens bestemmelser slik at arten kan forbli i området så lenge som mulig.

Dersom populasjonen viser tegn til redusert livskraft, kan det ikke forventes at forvaltningen vil bidra med avbøtende tiltak.

III

Moskuses leveområde på Dovre inndeles i 3 soner: Kjerneområde, streifområde og tiltaksområde. Områdene er vist på kart vedlagt planen.

Leveområde

Grensa mellom streifområde og tiltaksområde må oppfattes som en buffersone, der evt. avgjørelse om tiltak tas etter konkret vurdering av konfliktsituasjonen eller behovet for bestandsregulerende tiltak.

I tiltaksområdet vil nødvendige tiltak bli iverksatt straks situasjonen tilslier dette, enten som følge av konfliktsituasjon, muligheter for nyetablering eller bestandsregulerende tiltak.

IV

Bestandsstørrelse

Vinterbestanden av moskus på Dovre skal ikke overstige 50-70 dyr. Økt kunnskap og erfaring kan bidra til fastsetting av et annet bestandstak.

V

Det skal i utgangspunktet gjennomføres to årlige tellinger av moskusstammen.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag er ansvarlig for gjennomføringen.

Bestandsregistrering

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag er ansvarlig for å etablere et system som best mulig fanger opp naturlig avgang fra stammen samt rapportering om dyr som blir felt av ulike årsaker.

Fylkesmannen fører statistikk og oversikter over bestandssituasjonen, herunder bestandsregistreringer, avgang og fellingsresultater, og er ansvarlig for at dette materialet til enhver tid er ajour og tilgjengelig for overordnet myndighet.

VI**Bestandsregulering**

Vinter tellingen er avgjørende for om felling i reguleringsøyemed skal iverksettes samme vinter. Det er totalavgangen av dyr som skal balansere opp ønsket bestandsstørrelse. Vinterfellingen må ta hensyn til dette.

Fylkesmannen fastsetter vilkår for fellingen, herunder autorisering av mannskap, krav til våpen og ammunisjon, område for felling, fellingskvote fordelt på kjønn og alder, bruk av motoriserte kjøretøy, innsamling av vitenskaplige prøver, ivaretakelse av Viltfondets interesser.

VII**Immobilisering**

Fylkesmannen avgjør om dyr skal immobiliseres og evt. flyttes tilbake til kjerneområdet eller til autoriserte mottakere.

VIII**Informasjon**

Fylkesmannen er ansvarlig for informasjonsarbeidet. Det skal utarbeides ny moskusplakat som må være tilgjengelig på de hyppigste innfallspunktene til kjerneområdet.

IX**Revidering**

Planen er i stor grad en tiltaksplan og må derfor evalueres årlig mht iverksatte tiltak og utviklingen i stammen.

Etter at en har høstet tilstrekkelig erfaring bør hele planen evalueres særlig med utgangspunkt i den forvaltningsordningen som nå etableres og om denne har en tilfredstillende funksjonalitet.

X

Andre tiltak

Ved de viktigste konfliktpunktene på jernbanen i Drivdalen bør det være gjelder for å kanalisere dyrene bort fra skinnegangen. Det bør også åpnes for andre tiltak som kan virke kanaliserende på moskus. Slike tiltak krever samtykke fra Fylkesmannen i Sør-Trøndelag.

Forsvaret bør etablere faste rutiner med nasjonalparkforvaltningen med sikte på å minimalisere mulige konflikter med moskus.

XI

Forskning / utredning

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag må avklare med aktuelle FoU-miljøer hvilke prøvetakingsrutiner som bør etableres, retningslinjer for rapportering og kostnadsfordeling.

XII

Fallvilt

Felling av moskus skal normalt foretas av den delen av nasjonalparkforvaltningen som er engasjert i moskusforvaltningen, herunder prøvetaking, uttransport og forsvarlig ivaretakelse av slakt. I de tilfeller assistanse er nødvendig, må den kommunale viltmyndighet bistå i tråd med fastsatte retningslinjer for håndtering av fallvilt av hjortevilt.

Dersom politimyndigheten fatter vedtak om felling, og/eller det av praktiske eller forvaltningsmessige grunner ikke er nødvendig med bistand fra nasjonalparkforvaltningen, vil fallvilthåndteringen ivaretas av kommunal viltmyndighet tilsvarende fallvilthåndtering av hjortevilt.

Kommunal viltmyndighet er ansvarlig for at slaktet omsettes til inntekt for Viltfondet på lik linje med fallvilt av hjortevilt.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag forvalter på vegne av Viltfondet verdien av moskusskinn m/skalle, og kan etter søknad tildele dette til tredje part. En slik søknad skal behandles etter de samme kriterier som den ordinære fallviltforskriften.

XIII

Økonomi

Fylkesmannens kostnader med moskusforvaltningen dekkes av Direktoratet for Naturforvaltning. Utgifter vedr. fallvilthåndtering dekkes gjennom den ordinære refusjonsordningen.

-
- Til Sunndalsøra
- Kjørneområde for moskus
 - Streifområde for moskus

Gjera

Gråhøa

Lønsel

Oppdal

Storskrymten

Amoisalen

Risberget

Drivstua

Sørbellan

Nystuguhø

Høgsva

Kongsvoll

Svandalen

Ijerkinn

Fokkstun

Dombås

Til Sunndalsøra

Kjemeområde for moskus
Streifområde for moskus

Sørhellhoff

Storskrymten

Mosdalen

Drivstua

Risberget

Stortum

Kaldvellegegen

Nystuguhe

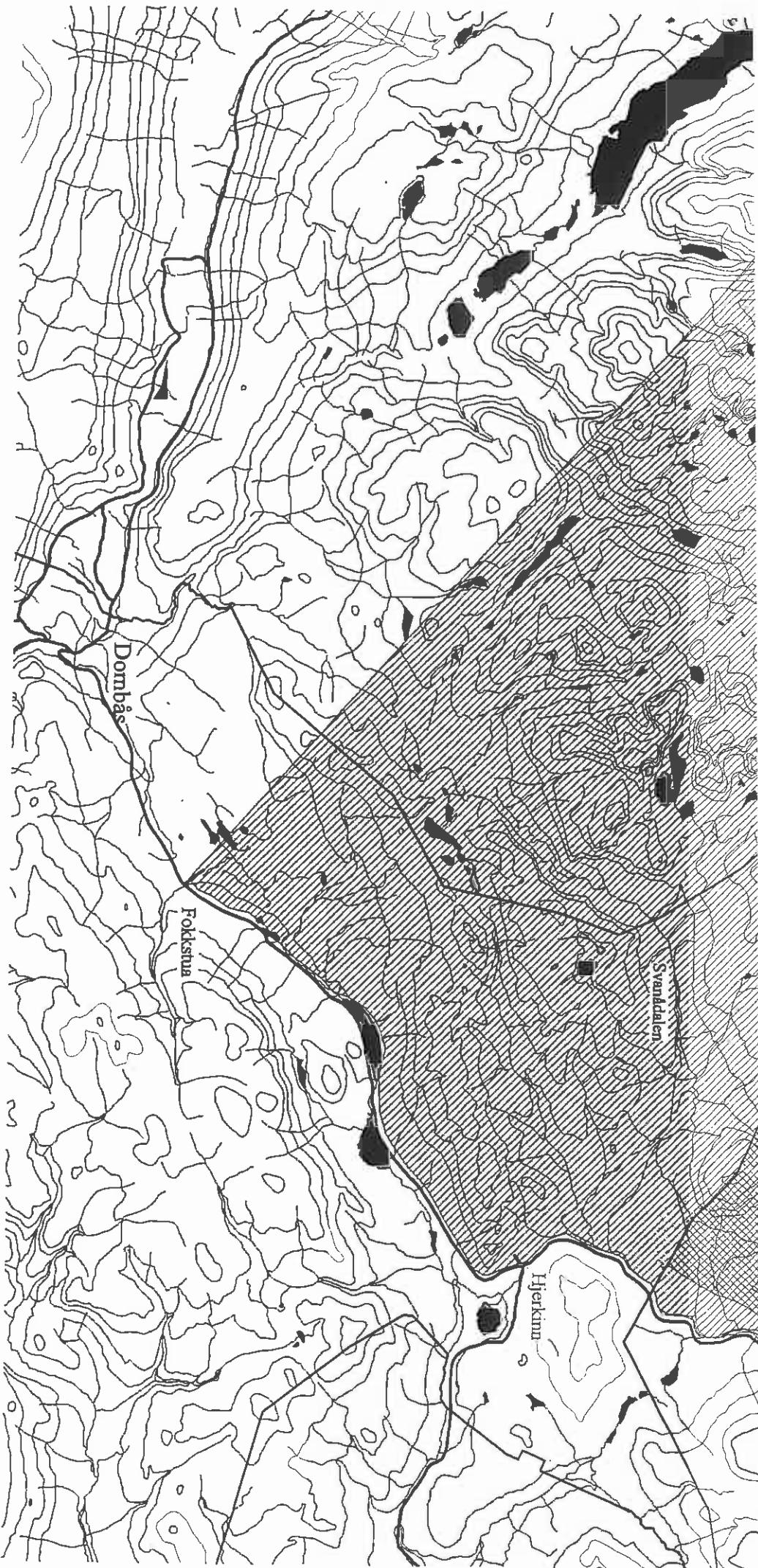
Høgsyta

Gjora

Grahaea

Lønset

Oppdal

Rapporter utgitt ved miljøvernavdelingen i Sør-Trøndelag fra 1990

1990	Rapport 1/1990 UTGÅTT Årsrapport VAR-seksjonen 1989	1991	Rapport 6/91 Spesialavfall i Sør-Trøndelag
1990	Rapport 2/1990 UTGÅTT Mindre lakse- og sjøørretvassdrag i Sør-Trøndelag.	1991	Rapport 7/91 Store rovdyr i Sør-Trøndelag og jerven i Dovre/Rondane, 1991. Bestander, konflikter og tiltak.
1990	Rapport 3/1990 FÅ EKS. Miljøhensyn i jordbruksområdene	1992	Rapport 1/92 UTGÅTT Natur- og friluftsverdier i Hofstadelvas nedbørfelt.
1990	Rapport 4/1990 FÅ EKS. Hyttenes vannforsyning	1992	Rapport 2/92 Overvåkning av lakseparasitten Gyrodactylus salaris i Sør-Trøndelag.
1990	Rapport 5/1990 UTGÅTT Registreringer av bjørn, jerv og ulv i Sør-Trøndelag i 1989	1992	Rapport 3/92 Utviklingen i elgstammen i Sør-Trøndelag
1990	Rapport 6/1990 En ornitologisk konsekvensanalyse av Rusasetvatnet i Ørland kommune, Sør-Trøndelag, etter nedtappingen	1992	Rapport 4/92 Tilstand og status for vann og vassdrag i Sør-Trøndelag (Rådgivende Biologer)
1990	Rapport 7/1990 Jerveforvaltningen i Dovre/Rondane-regionen	1992	Rapport 5/92 Utkast til verneplan for sjøfugl i Sør-Trøndelag fylke
1990	Rapport 8/1990 De frivillige organisasjoner - Et potensiale i den lokale viltforvaltning?	1992	Rapport 6/92 Vurdering av drikkevannskildene i Sør-Trøndelag
1990	Rapport 9/1990 Arealavrenning fra jordbruksareal	1993	Rapport 1/93 Avfallsplan for Sør-Trøndelag
1990	Rapport 10/90 FÅ EKS. Elgmerkingsprosjektet i Selbu og Tydal	1993	Rapport 2/93 Handlingsplan for oppgradering av avfalls-plasser i Sør-Trøndelag
1990	Rapport 11/90 En analyse av det elvenære landskapet langs Orkla	1993	Rapport 3/93 Villrein og inngrep i Knutshø villreinområde
1991	Rapport 1/91 UTGÅTT Dovre/rondane jervregion. Årsrapport fra eit forvaltingssamarbeid mellom fylkesmennene i Sør-Trøndelag, Møre og Romsdal og Oppland.	1993	Rapport 4/93 Vern av biologisk mangfold Tema: Myrreservatene
1991	Rapport 2/91 UTGÅTT Bjørn, jerv, ulv og gaupe i Sør-Trøndelag 1990	1994	Rapport 1/1994 Steinsdalselva Natur-, kultur og friluftslivsverdier
1991	Rapport 3/91 UTGÅTT Årsrapport fra landbrukskontrollen 1990.	1994	Rapport 2/94 Forurensningsundersøkelser i 12 vassdrag i Sør-Trøndelag
1991	Rapport 4/91 UTGÅTT Strategisk plan 1991 - 1995 Virksomhetsplan 1991	1994	Rapport 3/94 Hvem, hva, hvor i vassdragsforvaltningen
1991	Rapport 5/91 Overvåkning av 6 innsjøer/vassdrag i Sør-Trøndelag	1994	Rapport 4/94 Vern av biologisk mangfold Tema: Skogreservatene

1994	Rapport 5/94 Fylkesplan for utslip til gode sjøresipenter		1995	Rapport 7/95 Statusrapport om flora/vegetasjon og fauna i det foreslalte verneområdet Forelhogna i Sør-Trøndelag
1994	Rapport 6/94 Nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap - S-T fylke		1995	Rapport 8/95 Handlingsplan for friluftsliv i Sør-Trøndelag
1994	Rapport 7/94 UTGÅTT Vern av biologisk mangfold Tema: Våtmarkereservatene og fuglefredningsområdene		1996	Rapport 1/96 Miljøtilstanden i Sør-Trøndelag
1994	Rapport 8/94 UTGÅTT. Vern av biologisk mangfold Tema: Myrreservatene Oversikt over naturfaglig kunnskap III Sølendet, Røros kommune		1996	Rapport 2/96 Forvaltningsplan for moskus på Dovre
1994	Rapport 9/94 Vern av biologisk mangfold Tema: Myrreservatene Oversikt over naturfaglig kunnskap II			
1994	Rapport 10/94 Vern av biologisk mangfold Tema: Nasjonalparker, landskapsvernområder, plantefredningsområder og naturminner i S-T			
1994	Rapport 11/94 Referat fra seminar om miljøkriminalitet og miljøsamarbeid			
1994	Rapport 12/94 Vern av biologisk mangfold Tema: Myrreservatene Oversikt over naturfaglig kunnskap I			
1995	Rapport 1/95 Beitemarkssopp i seterlandskapet i Budalen, Midtre Gauldal, i 1994			
1995	Rapport 2/95 Seterlandskapet i Budalen og Endalen, Midtre Gauldal, Midt-Norge Kulturhistoriske og økologiske forhold i fjellets kulturlandsskap			
1995	Rapport 3/95 Elveoslandschap i Sør-Trøndelag fylke En stausrapport			
1995	Rapport 4/95 Vern av biologisk mangfold Tema: Våtmarksreservatene I Verneområdene i Gaulosen - oversikt over naturfaglig kunnskap			
1995	Rapport 5/95 Miljøvern i kommunene - delrapport Status og utfordringer			
1995	Rapport 6/95 Resultatkontroll i 16 sidevassdrag til Orkla og Gaula			

Fylkesmannens miljøvernnavdeling ble opprettet i 1982. Vårt ansvar er å se til at den statlige miljøvernpolitikken blir fulgt opp i vårt fylke. For å nå de nasjonale mål på miljøvernsektoren, må det en solid innsats til på regionalt og lokalt nivå.

Miljøvernnavdelingens viktigste arbeidsområder er:

- forvaltning av vilt og innlandsfisk
- vern og forvaltning av verneområder
- fremme og tilrettelegge for rekreasjon og friluftsliv
- forurensing
- avfallsbehandling
- sikring og ivaretagelse av naturkvaliteter gjennom planbehandling og holdningsskapende arbeid

Miljøvernnavdelingen finner du i Statens Hus,
Klæbuveien 194.

Postadresse: Statens Hus - 7005 Trondheim
Telefon: 73 94 90 11
Telefax: 73 94 92 55

*Er det noe du lurer på om natur og miljø i Sør-Trøndelag;
ring eller stikk innom oss i Statens Hus.*

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag
Miljøvernnavdelingen

ISBN 82-7540-086-4

Fotos: © Aura Forlag AS © Huset Foto as © Ragnar Frisby NN/Samfoto Formgang og produksjon: Trykkerhuset Skiphøg, trykket på Aluminiumpapir